

8 marca 2023 r.

Ubóstwo energetyczne staje się faktem

Ponad 22 proc. mieszkańców Mazowsza nie dogrzewa swoich mieszkań i domów, 5 proc. przyznaje, że ma zbyt chłodno, by móc komfortowo żyć i funkcjonować¹ – ubóstwo energetyczne z roku na rok dotyka coraz większą grupę osób. Jakie są powody? Z jednej strony duże koszty energii, z drugiej przestarzałe piece i brak pieniędzy na ich wymianę. Dlatego samorząd województwa uruchamia dodatkowe wsparcie dla gmin m.in. na wkład własny dla mieszkańców.

Polska ma najgorsze powietrze w Europie. Z danych Światowej Organizacji Zdrowia wynika, że aż 36 spośród 50 najbardziej zanieczyszczonych miast Unii Europejskiej znajduje się właśnie w naszym kraju². Dwa z nich – Otwock i Piastów – to miasta z Mazowsza. To w dużej mierze efekt przestarzałych pieców i zbyt wolnego tempa ich wymiany. Jak zauważa członkini zarządu województwa mazowieckiego **Janina Ewa Orzełowska**, ubóstwo energetyczne staje się realnym problemem tysięcy mieszkańców. – *Już dziś widzimy, że wiele gospodarstw nie może zapewnić sobie wystarczającego poziomu ciepła i energii elektrycznej do zasilania urządzeń i do oświetlenia. Stąd pomysł na kolejne programy wsparcia. Jednym z nich jest uruchamianie w tym roku pilotażowy projekt „Mazowsze dla czystego ciepła”, na którego realizację planujemy przeznaczyć 5 mln zł.*

Wyniki badań Europejskiego Centrum Czystego Powietrza i Instytutu Ekonomii Środowiska przeprowadzone w 2022 r. na próbie badawczej 1000 osób pokazują, że **5 proc.** mieszkańców Mazowsza nie ma w mieszkaniu wystarczająco ciepło, aby zapewnić komfortowe warunki życia, a **8 proc.** zalegało z płatnościami za prąd, ogrzewanie lub paliwo grzewcze. Aż **19 proc.** ankietowanych odpowiedziało, że koszty prądu i ogrzewania w ich domowym budżecie stanowią bardzo duże obciążenie. **22 proc.** przyznało, że zdarza się, iż mieszkanie lub jego część są niedogrzone.

Zdaniem dyrektora departamentu gospodarki odpadami, emisji i pozwoleń zintegrowanych **Marcina Podgórskiego** wymiana pieców idzie bardzo wolno. – *W 2021 r. w naszym województwie zostało wymienionych ponad 22 tys. kotłów, co stanowi zaledwie 4 proc. pieców przeznaczonych do wymiany. Aby efekty były widoczne, rocznie powinno się wymienić ponad 83 tys. urządzeń. Niestety, sytuacja jest bardzo trudna. Rosnące ceny usług, towarów i kosztów utrzymania sprawiają, że wielu osób nie stać na wymianę źródła ciepła. Wsparciem miał być rządowy program Czyste Powietrze. Niestety, jak pokazują statystyki, do końca 2022 r. liczba wniosków o dofinansowanie z terenu naszego województwa wyniosła zaledwie 45 tys., a wypłacona kwota – 24,3 tys. zł. Wymianie źródeł ciepła nie sprzyja także obecna sytuacja geopolityczna.*

Kwestia ubóstwa energetycznego, sposoby wsparcia gmin i mieszkańców w procesie wymiany źródeł ogrzewania czy walka ze smogiem będą także jednymi z tematów przewodnich VI Kongresu Czystego Powietrza. Jak zauważa prezes zarządu Zespołu Doradców Gospodarczych TOR **Adrian Furgalski**, podczas obrad Kongresu ważne wątki będą koncentrować się wokół tematyki transportu i rozwoju miast. – *Od lat pokazujemy dramat dla zdrowia i życia ludzkiego wynikający ze smogu. Jednym z kamieni milowych zapisanych w KPO jest utworzenie w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców stref czystego transportu. Musi to iść w parze z dalszym rozwojem transportu publicznego, a jak wiemy, jego rosnące koszty, zwłaszcza związane z cenami prądu i dostępem do infrastruktury kolejowej, przyczyniły się do serii*

1

2 <https://www.focus.pl/artykul/ranking-smogu-na-50-najbardziej-zanieczyszczonych-miast-eu-az-36-jest-w-polsce-180509043616>

podwyżek cen biletów. Hasła systemowego rozwiązania tego problemu są zatem cały czas aktualne i także pojawią się w trakcie kongresowych rozmów".

Samorząd przeznaczy w tym roku kolejne 15 mln zł na czyste powietrze

Samorząd województwa mazowieckiego od lat podejmuje szereg działań ukierunkowanych na klimat i czyste powietrze. Jednym z nich są programy wsparcia, w ramach których władze Mazowsza dofinansowują działania gmin i powiatów.

- „Mazowsze dla czystego ciepła”

To pilotażowy program samorządu województwa mazowieckiego. Władze regionu przeznaczają 5 mln zł na wymianę węglowych źródeł ciepła, a także na rekompensaty w związku ze zwiększonymi kosztami eksploatacji źródeł niskoemisyjnych po ich instalacji. Chodzi nie tylko o wymianę pieców, ale także instalację pomp ciepła, paneli fotowoltaicznych czy przeprowadzenie termomodernizacji. Po stronie gmin leży wskazanie najważniejszych potrzeb i miejsc, do których pieniądze powinny trafić. **Nabór trwa do 14 marca.** Na jego realizację władze Mazowsza przeznaczyły **5 mln zł**.

- „Mazowsze dla czystego powietrza”

To program, w ramach którego samorządy lokalne mogą otrzymać wsparcie z budżetu województwa na realizację działań służących poprawie jakości powietrza, wynikających z uchwały antysmogowej i POP. W ramach dotychczasowych edycji programu samorząd województwa mazowieckiego przeznaczył na realizację 755 projektów (edukacyjnych, inwentaryzacyjnych, kontrolnych, ekologicznych i związanych z poprawą mikroklimatu) ponad 41,5 mln zł. W tym roku ma to być kwota **10,3 mln zł**.

- Środki z UE – „Mazowsze bez smogu”

W ramach nowej perspektywy finansowej FEM 2021-2027 samorząd województwa planuje zrealizowanie projektu „Mazowsze bez smogu”. Zakłada on utworzenie serwisu internetowego i zatrudnienie w mazowieckich gminach i starostwach ekodoradców, którzy pomogą mieszkańcom zdecydować o potrzebie przeprowadzenia termomodernizacji, jej zakresie i racjonalnych nakładach finansowych. Wartość projektu jest szacowana na ok. **56 mln euro**.

Na Mazowszu obowiązuje uchwała antysmogowa

W 2017 r. Sejmik Województwa Mazowieckiego przyjął **uchwałę antysmogową**, w której zostały wskazane rodzaje paliw i urządzeń grzewczych, których użytkowanie wpływa negatywnie na jakość powietrza, w związku z czym nie powinno się ich stosować. Nowelizacja uchwały z 2022 r. wpisuje się w trendy europejskie. Pełne i konsekwentne wdrożenie jej zapisów może skutkować zmniejszeniem emisji CO₂ o około 3,6 megaton rocznie, co odpowiada 775 tys. samochodów usuniętych z dróg³. Na Mazowszu do wymiany jest ponad 600 tys. kotłów.

Mazowiecka uchwała antysmogowa wprowadza zakaz spalania węgla od października 2023 r. w m.st. Warszawa, natomiast od 2028 r. na terenie powiatów z obszaru statystycznego NUTS2 – warszawski stołeczny (grodzkiego, legionowskiego, mińskiego, nowodworskiego, piaseczyńskiego, pruszkowskiego, otwockiego, warszawskiego zachodniego i wołomińskiego). Całkowity zakaz spalania węgla nie obejmuje obecnie pozostałej części województwa. Jednak od 1 lipca 2018 r. na całym Mazowszu nie można używać paliw najgorszej jakości, tj. węgla brunatnego i jego pochodnych, mułów, flotokoncentratów węglowych i węgla kamiennego drobnej frakcji (0-3 mm).

3 <https://www.cleanairfund.org/news-item/warsaw-to-ban-coal-burning-from-october-2023/>

Negatywne skutki zdrowotne smogu

Smog jest podstępny. Działa niezauważalnie i prowadzi do śmiertelnych skutków, atakując serce, płuca i inne organy. Jak pokazują badania, co 5. zgon na świecie następuje w wyniku zanieczyszczenia powietrza⁴. Na Mazowszu z tego powodu przedwcześnie umiera ok. 6 tys. osób rocznie⁵. Z najnowszych badań naukowców z Energy Policy Institute na Uniwersytecie w Chicago wynika, że oddychanie powietrzem, w którym stężenie pyłu PM 2,5 jest przekroczone, skraca życie o ponad 2 lata, czyli bardziej niż palenie, spożywanie alkoholu, zakażenie wirusem HIV czy konflikty zbrojne⁶.

Codzienny kontakt z zanieczyszczeniami powietrza powoduje choroby układu oddechowego i krwionośnego, zaostrzenie astmy, alergii, powstawanie nowotworów, a także pogorszenie zdrowia psychicznego, m.in. problemy z koncentracją i depresja, oraz cukrzycę i otyłość⁷. Zanieczyszczone powietrze jest szczególnie niebezpieczne dla kobiet w ciąży i dzieci (również w wieku prenatalnym).

Marta Milewska
Rzeczniczka Prasowa
Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego
tel. 22 59 07 602, kom. 510 591 974,
e-mail: rzecznik@mazovia.pl

4 raport opracowany przez Uniwersytet Harvarda we współpracy z Uniwersytetami w Birmingham, Leicester oraz University College London. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0013935121000487>

5 Dokumentacja do uchwały nr 162/17 z 24 października 2017 r. Sejmiku Województwa Mazowieckiego (tzw. uchwały antysmogowej)

6 [Countdown for Clean Air | EPIC \(uchicago.edu\)](https://www.epic.uchicago.edu/countdown)

7 Załącznik nr 2 do POP, rozdział 5.2 <https://mazovia.pl/pl/bip/sejmik/uchwaly-sejmiku/rejestr-uchwal-sejmiku/nr-11520-z-dn-2020-09-08.html>, <https://airly.org/pl/czy-zanieczyszczenie-powietrza-moze-wplynac-na-rozwoj-cukrzycy/>, <https://zdrowie.pap.pl/srodowisko/zanieczyszcz>